

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio XXXVI. De exercitio divinæ libertatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

Quidam Virtutem, quâ Deus res singulas juxta naturâ suâ existentiam administrat, vocant Iustitiâ legalem.

partes ac proprietates, virtutemque operatricem & ornamenta tribuat, (ut supra vidimus num. 5. & reduci diximus ad virtutem distributivam) siquis, inquam, prædicatum, per quod ad hoc faciendum incitatur, vocare velit Iustitiâ legalem, per melicet, sed est impropria locutio: aptius loqueretur qui eam vocaret Iustitiâ gubernativam, vel providentialem.

VIII.
Datur in Deo Iustitiâ vindicativa, sed à gubernativâ indistinctâ.

Ad tertium quod attinet, detur necne in Deo Iustitiâ vindicativa: Certum imprimis est, dari in Deo affectum vindictæ; est siquidem in eo voluntas puniendi peccata, quod est velle vindictam de hominibus ob malefacta sumere, punitio enim est vindicta. Existimo tamen Iustitiâ hanc vindicativam non esse aliam à Iustitiâ gubernativâ, seu providentialem, numero præcedente explicatâ; recta enim ratio, & prudens administratio Universi postulat, ut peccata puniantur, & ut qui ætatem hinc in sceleribus & flagitiis egerunt, alibi plectantur, & vitæ improbæ ac nefariæ meritas aliquando dent penas.

IX.
Deus ex Iustitiâ strictâ dat coronâ gloriæ, punit ex providentialem.

Et siquis inferat, ergo & ex Iustitiâ gubernativâ seu providentialem Deus dat gloriam beatis, cum non minus recta ratio, justique regiminis ordo postulet, ut bonis dentur præmia, quàm ut malis pænæ infligantur. Respondeo, ita esse, sicque si non esset promissio, præmia in celo ex eadem gubernativâ Iustitiâ darentur: jam verò cum præter operam sit promissio, & pactum, oritur in homine justitiam, ut hujus decursu Disputationis ostenditur.

sum est, adeoque ut illi satisfiat, datur in Deo Iustitiâ rigorosa & commutativa, qua, non ex decencia tantum, & connaturalitate, sed omnino strictè tenetur conferre præmium & mercedem, ut in superioribus est declaratum.

Quoad quartum: Utrum nimirum sit in Deo Misericordia: Respondetur, certum omnino esse, hanc in Deo virtutem reperiri: nulla enim Deo dignior virtus, nulla ei frequentius in Scriptura attributa: hanc denique tanquam Dei propriam ubique prædicat Ecclesia. Ex his ergo conficitur, Misericordiam, non improprie tantum, & metaphorice, sed proprie & perfectissime in Deo existere; seclusis tamen imperfectionibus, cum quibus in hominibus ut plurimum conjuncta invenitur. Hominibus siquidem plerumque usu venire solet, ut dum misericordiam exercent, interno quodam mœrore, & animi tristitia tangantur, unde misericors & supra dixi tantumdem sonat, ac *habens miserum cor*, quæ in Deum summè felicem ac beatum cadere nullo modo possunt: hæc tamen imperfectiones non sunt de conceptu misericordiam, ut sic, cujus ratio in eo sita est, ut quis habeat voluntatem sublevandi miseriam, seu ut eliciat actum, quo vult egenti succurrere, ac bonum quo caret, & cujus defectus incommodum ei parit, conferre, vel id cujus præsentia molestiam illi affert, amovere: Hoc autem Deum nullo pacto dedecet, imò maximè decet, utpote cujus Misericordia est super omnia opera ejus.

DISPUTATIO XXXVI.

De exercitio divinae libertatis.

INGREDIMVR Oceanum, difficultatem scilicet Mysteriorum Trinitatis vel superiorem, ut multi putant, vel ut omnes fatentur, parem, quæque tot jam annis, ne dicam ætatibus, ita doctissimorum etiam hominum torset ingenia, ut viam qua se expedirent, omnino non invenerint, sed quo se cunque verterent, in alios semper & alios, eosque inextricabiles nodos incurrerint, innumerisque implexi hæserint labyrinthis. Ea nimirum est materia hujus sublimitas, ut ad eam caliget humane mentis oculus, omnisque creatus intellectus se illius incapacem agnoscat. Quamvis ergo hac de re, talis cum sit ac tanta, filere satius foret, utpote quam nullus cogitatione assequi, nedum verbis declarare possit; ut tamen mori à Theologis inducitur morem geram, meos etiam qualescumque conatus, pro eo quod mihi incumbit munere adjungam.

SECTIO PRIMA.

Ostenditur Deum esse liberum.

I.
Deus in operando ad extra est perfectissimus liber.

DEUM in rerum productione à necessitate immunem esse, indubitatum est, ut contra Aristotelem, quem in hoc errore fuisse testatur Henricus Scotus, Ferrera lib. 3. contra Gen. cap. 23. & Bellarm. lib. de Gratiâ & libero arbitrio, cap. 15. communis tenet Patrum ac

Theologorum consensus: & fides docet, testante Apostolo I. ad Corinthios 12. v. 11. *Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.* Ad Ephesios etiam 1. v. 11. *In quo etiam & nos sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Consilium autem non est nisi de contingentibus, quæque ita sunt, ut penes facientem sit ea non efficere. Deinde Deum oramus, ejusque in necessitate opem imploramus: gratias etiam eidem pro acceptis beneficiis agimus: quæ omnia indicio sunt, Deum non esse agens necessarium

Deus qui operatur ad extra est perfectissimus liber.

rium; iis enim, quæ ex necessitate naturæ operantur, nullæ aguntur gratiæ, nec eorum auxilium imploratur.

II. Res creata, nec infinita sunt, nec Dei felicitati necessaria, scilicet sunt Deo libera.

Ratio denique est, quam optimè declarat S. Thomas hic, q. 19. a. 3. Corpore: Quamvis enim Deus amet necessariò bonitatem suam, utpote quæ, infinita cum sit, omnemque in se perfectionem complectens, ejus in se voluntatem rapiat; in rebus tamen creatis nihil est quod eum ad illarum amorem necessitet, cum ex unâ parte earum bonitas finita sit & limitata, ex alia vero ad Dei felicitatem nullo modo sint necessaria: Deus quippe à rebus creatis planè est independens, quod & in se evidens est, & testatur Scriptura, dicente Psalmistâ, Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non egess. Quamvis ergo amet se Deus tanquam finem, ex vi tamen hujus amoris non necessitatur ad amandum aut volendum nisi illa media, quæ ad hunc finem sunt necessaria, quale nihil est creatum, cum Deus ab intrinseco felix sit & beatus, nullòque indigeat extrinseco, ut ostensum est.

Psalm. 15. vers. 1.

III. Inclinatione Dei ad communem candorem se creaturis, quo sensu sit infinita.

Dices: Deus habet infinitam inclinationem ad se communicandum creaturis, ergo in hoc nulla est in eo libertas, aut indifferentia; quò enim major inclinatio, eò libertas minor; ergo ubi inclinatio infinita, nulla libertas. Respondetur inclinationem, sive innatam, quæ est cujusque rei entitas; sive elicitam, quæ vel est actus voluntatis quo quis in rem aliquam fertur, vel operatio intellectus proponens bonitatem objecti: Respondetur, inquam, utramque hanc inclinationem, vel materialiter sumi posse, vel formaliter. Habet exempli gratiâ ignis inclinationem ad suam spheram, habet Angelus inclinationem ad eandem: inclinatio Angeli in hoc casu est materialiter perfectior, inclinatio ignis perfectior formaliter, utpote qui ad suam perfectionem naturalem indiget præsentia in sua spherâ, tanquam re sibi necessariâ cum tamen præsentia in illo loco non indigeat Angelus.

Inclinatione materialiter, & formaliter.

IV. Inclinatione Dei ad se communicandum ad extra, est materialiter solum infinita, non formaliter.

Ad argumentum itaque dico inclinationem, quam Deus habet ad communicandum se ad extra, esse solum materialiter infinitam, quia scilicet est ipsa entitas Dei, non tamen est infinita formaliter, cum Deus nullâ re creatâ indigeat, ut dictum est. Quâ de causâ major aliquo modo dici potest formaliter inclinatio ignis ad calorem, vel suam spheram, quam Dei ad operandum ad extra. Imò posito hoc rerum statu, majorem inclinationem formaliter habet Deus, ut concursus indifferentem det hominibus, indemnemque servet eorum libertatem, & penas malè, præmia bonè operantibus decernat, quam ut se naturæ humanæ hypostaticè uniat: primum siquidem exigitur aliquo modo ab ipso, non secundum; debita autem præferri debent gratuitis, & justitia liberalitati: neutrum tamen facit Deus necessariò, quia absolute carere potest utroque.

Dei ad res creatas inclinatio magis declaratur.

V. Inclinatione Dei ad creaturam est ætativè respectu omnium æqualis.

Hæc ergo Dei ad creaturas inclinatio est ætativè infinita, & respectu omnium æqualis, unò eadem, cum sit realiter & ætativè Deus. Sicut etiam displicentia respectu levissimi peccati venialis, & cujuscumque mortalis, est ætativè infinita & æqualis; nullus tamen dicit Deum esse infinite offensum homini justo, ob leve aliquod peccatum admisum; illa quippe infinitudo non est formaliter ratione objecti, sed materialiter ratione subiecti infiniti, quicum identificatur.

VI. Magis trahit infinita bonitas in-

tuitivâ, quam finitam bonitatem cognitam infinite: perfectior siquidem cognitio non addit valorem objecto, sed perfectissimè solum illud repræsentat, facitque cognoscentem scire, habere id bonitatem tantum finitam, ac vim imperfectam trahendi voluntatem, & consequenter non esse dignum quòd ametur infinite. Sed de hoc, Deo dante, fultius alibi, maxime tertiâ parte, dum de necessitate incarnationis.

tuitivè cognitio finitâ, quam finitam bonitatem cognitam infinite.

Hac itaque veritate, Deum scilicet esse liberum, nihil certius. Deliravit ergo Petrus Abailardus, Wiclefus, Lutherus, & alii ejusdem farinae homines, qui Deum facere non posse dicebant, nisi ea quæ fecit: deliravit Bucerus affirmans Deum, quicquid facit, necessariò facere, nec aliter facere posse. Concludo itaque cum Theologis, imò Orthodoxis omnibus, Deum verè ac propriè esse liberi arbitrii, nullaque in operationibus ad extra teneri necessitate.

VII. Quorundam delirantia, negantium Deum esse liberum.

Sicut ergo certissimum est, Deum esse in operando ad extra liberum, ita quo hæc ejus libertas explicetur modo, explicatu est difficillimum. Quia in re, ut affirmant omnes, haud ægrè quis aliorum dicta, procedendique vias impugnaverit, commo- dam tamen rem hanc explicandi rationem invenire, haud ita est in promptu. Unde Suarez Disp. 30. Metaph. sect. 9. num. 35. omnibus, quæ ad rem hanc afferri solent, latè discussis, tandem his verbis concludit: Quapropter non vereor confiteri, nihil me invenire, quod mihi satisfaciat. Vasquez etiam hic Disp. 80. cap. 1. num. 1. de divinâ libertate ait, non quid sit, sed quid non sit, humanâ mente capi posse. Et cap. 2. num. 12. addit: Nodus hic, meâ sententiâ, insolubilis est pro hoc statu vitæ. Molina item 1. p. q. 14. a. 15. sine: Quid verò, inquit, hoc sit in actu volitionis, aut scientiâ divinâ, libenter ab aliis discere vellem: forte id de numero eorum est, quæ ab humanâ mente in hac vitâ comprehendi non possunt, in patria tamen perfectè videbuntur. Et quò quis est doctior, eò se hac in parte magis inscium agnoscat.

VIII. Modus, quo Deus liberè vult res creatas, est explicatu difficillimus.

Variorum circa difficultatem explicandi Dei libertatem dicta.

Quare non pudet cum sapientibus viris meam quoque hac in re ignorantiam fateri: quædam nihilominus circa hoc mysterium, discendi magis, quam docendi studio proponam. Illud verò S. Augustini Epist. 3. ad Volusianum habendum semper præ oculis, ubi de Deo loquens sic habet: Hic si ratio queritur, non erit mirabile; si exemplum poscitur, non erit singulare: deus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse: in talibus rebus tota ratio facti est potentia scientiâ. Hæc ille.

IX. Pulchrum S. Augustini essatum, semper in hac materiâ præ oculis habendum.

SECTIO SECUNDA.

Proponitur sententia Cajetani circa constitutionem actus liberi Dei.

DEUS de factò ab æterno liberè voluit creare mundum, ergo ab æterno actum habuit vitalem & liberum, per quem illum voluit creare, quo tamen actu carere potuit, cum potuerit non omnino velle mundum creare. Querimus ergo quid voluntati seu entitati Dei necessaria addat hæc mundi volitio, vel quid minus habuisset Deus, si non decrevisset creare mundum: cum enim actus hic sit liber, potuisset in Deo non esse.

I. Status questionis circa constitutionem actus liberi Dei.

Omitto hic Conradum Worstium Hæreticum, qui teste Becano in Manuali, lib. 3. cap. 1. docebat actus, seu decreta Dei libera non esse ipsam Dei substantiam, sed accidentia ei superaddita, & in Deo recepta: quæ etiam aiebat non esse æterna, sed

II. Hæretici in-justam circa actus, & decreta Dei libera error.

Pronunciatum Deo indignissimum.
 sed Deum, quantumvis in essentia sit immutabilis, in voluntate tamen esse mutabilem. Hæc, inquam, omitto, supra enim ex Scripturâ, Patribus, & Theologis ostendi Deum, omnino simplicem esse & immutabilem, quod tamen duplex Dei attributum indigno hoc pronuntiato hic auctor destruit, summæque ejus perfectioni non parum derogat.

III. *Cajetani circa constitutionem actus liberi Dei sententia.*
 Prima itaque sententia est Cajetani, qui 1. p. q. 19. a. 2. & 3. & 3. p. q. 1. a. 1. ait rem illam, seu perfectionem, aut formalitatem, quæ Deo tribuit denominationem volentis liberè, esse ejusmodi, ut licet, postquam in Deo est, non possit ab eo separari, sed in æternum in eo durare debeat, simpliciter tamen potuerit in eo ab æterno non esse. Hanc sententiam licet P. Fonseca 3. to. Metaphys. lib. 7. cap. 8. q. 5. sect. 3. audaciorem appellet, & parum tutam, acerrimèque in eam invehatur, postea tamen in illam relabi videtur, nec nisi in solo loquendi modo, ab eâ discrepat. Eandem tenet Salas 1. 2. tract. 3. disp. 1. sect. 8. §. 7. Ægidius Præsentatus to. 1. de Beat. lib. 5. q. 21. a. 2. Eidem sententiæ, ut testatur Granado hic tract. 3. Disp. 5. sect. 1. num. 2. subscribunt docti recentiores. P. Suarez etiam to. 2. Metaph. disp. 30. sect. 9. num. 11. ait, si meram naturalem rationem spectemus, hanc Cajetani sententiam verisimilem esse & probabilem, nisi ex fide rejiceretur. P. Arriaga hic, Disp. 28. sect. 5. num. 91. asserit eam ex Scripturâ & Conciliis non facile impugnari: deinde, cum ea quæ contra illam objici solent, solvisset, aliud ad ejus impugnationem subjungit, quod fortasse minus urget, quàm illa, quæ ut minus ad illam refellendam efficacia rejicit.

Quinâ huic Cajetani sententia favore videatur.
IV. Hæc tamen Cajetani sententia nullo modo est admittenda: Quare & ipsi Thomistæ acerrimè in eam invehuntur, maxime Ferrara 1. contra Gentes, cap. 75. Bannez & Zumel hic, q. 19. a. 2. & alii. Unde Tannerus 1. p. Disp. 2. q. 10. dub. 4. num. 10. ait hanc sententiam ab omnibus communiter rejici, tanquam absurdam, male sonantem, & parum tutam in fide. Tandem de hac Cajetani opinione sic more suo scribit Alarcon tract. 3. d. 4. cap. 4. num. 2. Hæc sententia, inquit, ab omnibus fere Auctoribus eo fastidio rejicitur, ut nonnihil Catholicis naribus fetere videatur. Hæc ille.

V. *Varia, gravissimæque incommoda ex hac Cajetani opinione sequuntur.*
 Contrà ergo hanc Cajetani sententiam est primò: ex hac enim opinione sequitur esse jam aliquam realitatem, quæ de facto est Deus, quæ tamen potuisset realiter non esse Deus: & e contra est aliqua, imò infinita realitates possibiles, quæ de facto nec sunt Deus, nec omnino sunt, & tamen potuissent esse Deus: ex quo sequitur Deum non esse in existendo ens usquequaque & summè necessarium. Secundò: hic accessus alicujus realitatis, quæ potuisset non esse in Deo multum detrahit perfectissimæ Dei simplicitati, & quoad hoc à sententiâ Worstii supra num. 2. impugnatâ nihil videtur differre.

VI. *Implicet idem identificari simul & non identificari.*
 Tertio: licet aliqua fortassis prædicata contradictoria admitti possent in Deo, nullo tamen modo admittenda ulla sunt in ordine ad identificari realiter & non identificari: sic enim licet res in duobus locis vel temporibus constituta, varia recipere queat prædicata contradictoria, ut hic realiter moveri, illic non moveri; hic esse possit alba, calida &c. ibi non esse, & sic de cæteris: non tamen potest non esse secum in utroque loco ac tempore realiter identificata. At verò hi Auctores ponunt aliquid in Deo jam realiter cum eo identificatum, hanc scilicet actus liberi realitatem, quam

Multa ponit hæc sententia identificata eum Deo, quæ potuissent in eo non identificari.

tamen dicunt potuisse non esse realiter cum eo identificatam, nec omnino in Deo fuisse. Sicut etiam aiunt actum liberum, quo Deus potuisset velle alium mundum, vel Incarnationem Patris aut Spiritus Sancti &c. potuisse ab æterno fuisse realiter identificatum tum Deo, qui tamen jam non est realiter cum eo identificatus.

VI.
 Quarto: si actus ille, seu realitas sit libera in existendo, ut docet hæc sententia, sequeretur eam esse creaturam; inde enim Ariani sufficienter probare se existimabant Filium in divinis esse creaturam, si ostendissent eum esse in existendo liberum: quam etiam consequentiam Patres & Concilia putabant esse validam, quare necessariò negandum putabant antecessens, ut constat ex Concilio Toletano undecimo: ergo actus liber in Deo, quoad id quod addit supra voluntatem ejus necessariam, erit secundum hanc sententiam creatura: sicut de facto, in eadem sententiâ, actus liber, quo potuisset Deus velle alium mundum, qui actus juxta illos Auctores jam realiter non existit, non est Deus, & habet conceptum creaturæ. Ex quibus sequitur hanc Cajetani sententiam à nemine admitti posse.

SECTIO TERTIA.

Due alie opiniones circa actum liberum Dei.

I.
ALII itaque ut has difficultates in hac materiâ evitent, asserunt actum liberum Dei supra entitatem ejus necessariam addere solummodo respectum rationis: ita Capreolus in 1. distinct. 45. Ferrara, Zumel, & alii ex Thomistis. Sed contra, si enim per respectum rationis intelligant actum nostri intellectus, per quem intelligimus Deum liberè volentem, certum est hunc actum non ingredi conceptum Dei volentis, cum volitionem Dei habeat pro objecto, se autem pro objecto non habet. Deinde potuit Deus liberè nolle creaturam ullam producere, saltem intellectualem; ergo ille actus liber constitui nequit per actum intellectus creati.

II.
 Hoc etiam probat, non posse actum liberum Dei constitui per ens rationis objectivè, seu per quid fictum; præterquam quod hoc per se parum videatur probabile. Si autem per respectum rationis intelligant fundamentum in Deo hujus nostri actus vel conceptus, hoc fundamentum quid sit inquirimus, & quid voluntati Dei necessariæ superaddat.

III.
 Tertia hæc in re sententia eorum est, qui voluntatem Dei liberam in virtuali quadam determinatione constituunt, quâ scilicet Deus ad hanc potius se actionem externam determinat, quàm ad aliam. Sicut enim, inquirunt, in nobis antecessenter ad productionem hujus actus amoris, potius quàm alterius, intelligitur virtualis quædam determinatio, per quam ad illum eliciendum determinamur, ita contingere asserunt in Deo respectu operationis ad extra: hæc verò determinatione positâ, nil opus esse aiunt alio actu interno, cum per hanc sufficienter determinetur Deus ad operandum ad extra, & rem quamvis producendam: ita Albertinus tom. 1. q. 2. Theologicâ in secundum corollarium Philosophicum: Salasar in defensione Conceptionis, capite 24. à numero 44. & alii nonnulli.

Sed

IV. Rejicitur hic modus explicandi actum liberum Dei per virtuales determinationem.

Sed ut omniam, ne quidem in voluntate creatâ dari hujusmodi determinationem virtuales antecedenter ad operationem voluntatis, tolleret quippe libertatem: hoc, inquam, ut omniam, nihil omnino hæc philosophandi ratio minuit præsentem difficultatem, quæ eadem procedit de hac determinatione virtuali liberâ; potuit siquidem in Deo non esse. De illa ergo eodem modo quarimus, quid voluntati Dei necessaria superaddat, quomodo ab æterno in Deo fuerit, cum potuerit non esse: & alia id genus. Per hanc itaque virtuales determinationem non solvitur præsens nodus, sed novus potius necitur, isque solutu forte difficilior.

V. Vtcrius ostenditur virtuales determinationem non facere ad actus liberi Dei declarationem.

Deinde in hac sententiâ, esto Deus liberè ageret ad extra, non tamen liberè vellet creaturas, eum non habeat liberam tendentiam intrinsecam & vitalem respectu illarum. Sicut si voluntas creata liberè aliquid ageret ad extra, non propterea liberè vellet; velle enim est motus intrinsecus vitalis, & intentionalis teadentia, quæ hic non reperiretur. Unde sicut si immediatè aliquid ad extra produceret necessariò, non propterea diceretur illud velle necessariò, ita nec diceretur velle liberè, si immediatè ad extra aliquid produceret liberè. Quod si hi auctores per virtuales hanc determinationem, intelligant actum, quo Deus liberè vult producere creaturas ad extra, incidunt in opinionem P. Suarez, postea explicandam.

SECTIO QUARTA.

An actus liber Dei constituatur partim per aliquid extrinsecum.

I. Sententia asserens actum Dei liberum constitui partim per connotatum extrinsecum.

QUARTA, eaque celebris hodie in scholis sententia est, actum Dei liberum, esse ipsam entitatem Dei, seu voluntatem ejus necessariam in recto, & in obliquo importare connotatum aliquid Deo extrinsecum, per quod actus ille constituatur: ita Vasquez i. p. Disp. 80. c. 2. Erice hic, Disp. 16. & 17. Granada i. p. tract. 3. Disp. 5. sect. 3. Arrabal hic, d. 54. Molina i. p. q. 19. a. 2. d. 2. Alarcon hic tract. 3. d. 4. cap. 8. num. 3. & alii: quam etiam sententiam valde illustravit P. Vekenus hic, Disp. 22. meliori causâ dignus.

II. Impugnatur primo, nam Deus nullâ factâ mutatione ad extra, habere potest diversos voluntatis liberos.

Hæc sententia mihi nunquam placuit, sed plurimas, easque gravissimas semper visa est in se habere difficultates. Impugnatur itaque primò: nullâ enim factâ ad extra mutatione, habere potest Deus diversas voluntates, & decreta libera: exempli gratiâ, unum actum habere potest, quo vult Incarnationem Verbi divini, & alium quo vult nostram salutem, tertium denique, quem & de facto habuit, quo vult Incarnationem propter nostram salutem, sed in primis duobus actibus nihil est diversum à tertio ex parte objecti, ergo stantibus omnibus extrinsecis isdem, potest Deus habere diversos actus liberos, ergo varietas actuum liberorum in Deo non desumitur à connotatis extrinsecis, ergo diversitas hæc est purè intrinseca, & provenit ex diversâ virtuali habitudine, & modo tendendi.

III. Non videtur negari posse, esse in potestate Dei remanere ob diversos fines, & motiva velle.

Major, licet negari videatur à Vasquez, per se tamen videtur manifesta: quæ enim, nisi petatur principium, in hoc implicantia? Deinde, nulla est imperfectio, sed maxima potius perfectio posse hoc modo velle hæc objecta; in homine si-

R.P. Comptoni Theol. Scholæ. Tom. I.

quidem & Angelo arguit perfectionem, posse nunc ex hoc, nunc illo fine, aut motivo aliquid velle, nunc velle illud absolutè propter ipsum: quo ergo fundamento majorem quis Angelo vel homini in agendo varietatem tribuerit, quam Deo?

Dices, in tertio illo actu esse aliquid, quod non est in objecto duorum præcedentium, aliquid, inquam, non absolutum, sed conditionatum; salus enim nostra est conditio ut Deus velit Incarnationem, nisi enim esset nostra salus, Deus eam non vellet. Contrâ primò: conditio illa, quam esse volunt hi auctores in tertio actu, nihil aliud est ex parte objecti, nisi nostra salus, hæc autem est objectum unius ex præcedentibus actibus, potest enim Deus, ut dixi, per unum actum velle Incarnationem, per alium velle nostram salutem, ac demum per tertium velle Incarnationem propter salutem. In duobus ergo primis actibus vult Deus Incarnationem & salutem, in tertio illam vult propter salutem, ergo hic actus ex solo modo tendendi est ab illis diversus, ly enim propter tenet se ex parte actus; nec Incarnatio ex naturâ rei connectitur cum nostra salute, sicut sol cum luce, aut ignis cum calore, sed merè per voluntatem Dei, illam ex suâ benignitate ad hæc ordinantis. Quæ clariùs constabunt, si ponamus Deum unico actu velle duo objecta disparatè, alio verò actu unum velle propter aliud. Quod argumentum de quibuscumque objectis disparatis fieri potest, quæ Deus vel disparatè velle potest, vel unum propter aliud.

IV. Dicunt nonnulli esse illi quid conditionatum in uno actu, quod non est in alio.

Dam Deum unum vult propter aliud, propter tenet se ex parte actus.

Hoc argumentum de quibuscumque objectis disparatis fieri potest.

Contrâ secundò: nam etiam juxta hujus sententiæ auctores, Deus variis modis amare potest creaturas liberè, nempe propter seipsum, propter ipsas, unam propter aliam &c. quid ergo diversum est ex parte objecti, quando vult creaturam aliquam, Angelum exempli gratiâ propter seipsum, & propter ipsum Angelum, seu amore concupiscentiæ & benevolentæ, aut si duas tantummodo creaturas produceret, si unam vellet propter aliam, non è contrâ.

V. Deus easdem creaturas amare variis modis potest.

Respondent aliqui, in his & hujusmodi casibus, quando scilicet duo objecta in se disparata, Petrum scilicet & Paulum, Deus vult non disparatè, sed unum objectum propter aliud, non è contrâ: respondent, inquam, illam Dei voluntatem, aliquid aliud connotare, nempe quod Deus hoc alicui revelet, sicque, inquirunt, est novum objectum. Contrâ primò: quando Deus duo illa objecta vult disparatè, non est opus ejusmodi revelatione, ergo nec quando illa vult subordinatè, seu unum propter aliud. Contrâ secundò: aliud est velle unum propter aliud, aliud hoc alicui revelare, & ad hoc opus est novâ voluntate, nec quicquid Deus vult, aut facit tenetur illud cuiquam revelare.

VI. Aliquis in his casibus revelationem assignant pro novo objecto.

Contrâ tertio: Revelatio hæc non potest ingredi constitutionem hujus actus liberi, revelat enim Deus se velle unum propter aliud, Petrum exempli gratiâ creare propter Paulum, sicut res irrationales vult propter rationales; ergo revelatio supponit actum illum liberum, nam supponit illius prævisionem, nihil enim revelat Deus, cuius non habeat certam scientiam. Deinde, si revelatio sit aliquid intrinsecè constituens hunc actum, ergo ingredi debet tanquam objectum revelationis, quod tamen non facit, cum non reflectat supra se, nec se habeat pro objecto.

VII. Ostenditur prædictam revelationem non posse ingredi constitutionem hujus actus liberi.

Contrâ quarto: Ponamus decrevisse Deum duas tantum creaturas producere, easque irrationales;

VIII. Nequis semper fieri istiusmodi revelatio.

nales, & unam propter aliam: in hoc casu nulla esse posset revelatio, diversus nihilominus foret actus, quo unam ex hisce creaturis vellet propter aliam, & quo utramque vellet disparatè, & independentè à se invicem. Nihil ergo ad horum actuum distinctionem facit revelatio.

SECTIO QUINTA.

Peculiaris modus, quo nonnulli defendunt actum liberum Dei constitui per aliquid extrinsecum.

I. *Actuum liberorum diversitatem refundunt aliqui in diversis actionibus.*

PATER Arrubal I. p. Disp. 58. & P. Herice hic, Disp. 17. cap. 2. totam hanc diversitatem refundi debere aiunt in diversas actiones, per quas res singulae producuntur: unde quandoque Deus unum vult propter aliud, aut rem eandem ob diversum finem, vel motivum, semper inquirunt variatur actio, per quam res est producenda, ita ut hoc nomine reluceat diversitas in actione, & non solum ex diversitate agentis vel termini.

II. *Incredibile est solum diversitatem intentionis, tantam facere in actionibus varietatem.*

Contrà primò: Nam præterquam quòd incredibile videatur, muscam, vel rem aliam quamcunque naturalem, esse tot, imò infinitis diversis actionibus ab eodem agente (Deo) producibilem, merè ob diversam intentionem, quam habere potest circa fines diversos, aut motiva, ita ut actio qua res naturalis producitur, sit supernaturalis, si Deus rem illam producere velit ob finem supernaturalem, naturalis si ob finem naturalem. Item quòd pluvia, unà actione producatur, si merè ex causis naturalibus, nullius rogatu aut orationibus contingat, alià si ob hujus vel illius preces accidat, unà si Deus ad sæcundandam, alià si ad submergendam terram, alià denique si ad hunc vel illum pium motum in hominum mentibus excitandum, illam producat: & alia hujusmodi infinita.

III. *Diversitas actionum nullo modo facit ad difficultatis circa actum Dei liberum solutionem.*

Præterquam ergo quod hoc admodum sit difficile, imò incredibile, manet nihilominus tota difficultas, ad cujus solutionem hic procedendi modus est excogitatus: dicunt namque hi auctores actiones hæc sumere suam specificationem ab intentione, sicut communis sententia eas dicit illam sumere ab agente & termino: sicut ergo ut actio hanc diversitatem & specificationem sumat ab agente & termino, distingui debent ab actione, & eadem in iis relucere diversitas, quæ relucet in actione, ita in præsentibus, si actio specificationem & diversitatem sumat ab intentione, dari debent variæ intentiones à se invicem distinctæ, quas actiones istæ respiciant, & per ordinem ad quas specificationem suam, & diversitatem accipiant: sed hæ intentiones sunt actus liberi, ergo dantur variæ intentiones & actus liberi distincti ab actionibus.

IV. *Quidam heterogeneitatem voluntionum, in Deo constituent, à quibus actiones distinguantur.*

Illæ ergo intentiones, ut condistingantur ab actionibus, & per quarum varietatem variatur actio, quarimus quid sint, & quomodo nunc sint in Deo, cum potuerint in eo non esse. Unde P. Herice citatus, num. 19. vi difficultatis coactus, varias tandem in Deo voluntiones statuere videtur, tanquam principia formalia harum actionum, & quandam in eo quasi heterogeneitatem, vel formalem vel virtualem. Quando ergo, inquit, aliquid ob hunc finem intendit, prodit in exercitium principium formale hujus actionis, cæteris, ut

ait, in quodam otio remanentibus: & sic de aliis.

Contrà secundò: Potest Deus unam aliquam actionem particularem, nunc ex hoc fine & motivo velle, nunc ex alio; quis enim hoc Deo negaverit, nisi petendo principium, maxime cum id possit Angelus: ibi ergo diversitas voluntionis constitui nequit per actionem.

Contrà tertio: Potest Deus rem aliquam ex hoc vel illo motivo nolle, imò etiam nolle ullam omnino rem producere; nolitio autem non est minus actus liber, quam volitio: in hoc ergo casu actus liber non constitueretur per actionem, cum nulla hic foret actio. Respondet Herice Disp. 17. cap. 2. num. 21. in his casibus eandem esse debere in negationibus varietatem, quæ est in actionibus, ita ut nolle rem aliquam ex hoc fine vel motivo, diversam arguat negationem, quæ peculiariter finem illum aut motivum respiciat. Sed hic difficultates omnes supra positæ recurrunt; imò tales ponere in negationibus connotationes, longè magis mirum videtur, quam eas ponere in actionibus. Plura hæc de re sectione sequente, præsertim numero tertio.

SECTIO SEXTA.

Aliæ impugnationes sententiæ actum Dei liberum statuentis partim in aliquo extrinsecum.

IMPUGNATUR ulterius sententia, actum Dei liberum statuens partim in aliquo extrinsecum. Effectus omnis creatus, liberè est à Deo volitus, dari ergo debet aliquid antecedens, per quod denominetur liberè volitus, dependenter scilicet à voluntione aliquâ liberâ, à quâ denominationem illam accipiat, ergo antecedenter ad futuritionem rei est aliquid liberum, quod hunc ei effectum formalem extrinsecum tribuat. Confirmatur: decretum Dei ut liberum est causa rerum, & ad illud postquam sequitur creaturam quamcunque esse futuram, nec dici potest Deus volens formaliter aut decernens per aliquid extrinsecum, tum quia hoc non esset vitale, nec volitio, ut postea latius, tum quia, ut dixi, est in posteriori signo ad decretum, seu voluntatem Dei liberam, quæ rei illi est causa futuritionis. Quod etiam argumentum probat de actione.

Dices: voluntas nostra non se determinat ad volendum antecedenter ad actionem, seu voluntionem, sed formaliter per ipsam, alioqui dabitur processus in infinitum, ergo etiam divina voluntas determinari similiter potest ad volendum per actionem creatam. Negatur tamen consequentia: tum quia voluntas nostra non est causa operationis sue ut volens, sicut divina ut volens est causa omnis rei create: tum quia actio productiva ad extra, ignis exempli gratiâ vel aquæ, non est volitio, sicut est actus voluntatis create, ergo hic voluntati create tribuere potest denominationem volentis, non tamen illa voluntati increate.

Tandem, contrà sententiam sectione præcedente positam, quæ asserit actiones physicas specificari ab intentione agentis, eamque essentialiter respicere, & ab illâ sumere diversitatem: contrà hoc, inquam, est; sequeretur namque Angelos, quos Deus creavit cum intentione illos perpetuo

V. *Potest Deus eandem actionem nunc ex uno fine velle, nunc ex alio.*

VI. *Potest Deus ob diversum finem rem eandem nolle, ubi nulla est actio.*

I. *Causa illa omnium rerum scilicet volitio debet aliquid antecedens ad hanc denominationem.*

Decretum Dei liberum antecedens futurum.

II. *Differencia in modo agendi inter actionem illam voluntatis, & actionem creatam.*

III. *Incommoda ex eo quod actio physica specificatur à diversis intentionibus agentis.*

petuò conservandi, habere ex vi suæ productionis physicae, quòd destrui non possint, nec divinitus. Sequitur etiam animam quam Deus produceret ex intentione eam salvandi, gratiâ ornandi, & ad eum finem ut virtutem exerceat &c. habere ex beneficio creationis aliquid, non conducens tantum, sed antecederet necessitatis ad gratiam, gloriam, & exercitium virtutis: quod in hoc postremo non videtur stare posse cum libertate.

Talis alio volere videtur libertatem.

IV. Volitio Dei libera debet esse vitalis, scilicet non potest in extrinsecis consistere.

Omnis potentia vitæ petit habere perfectionem ab intrinsecis.

V. Si Deus Angelum produceret ab æterno, idem in hac sententiâ esset agere & velle.

VI. Idem in actu libero Dei sunt tendentia & terminatio.

Voluntas Dei necessaria non est causa cur res sint futurae.

VII. Vltimus ostenditur voluntatem Dei necessariam non posse esse causam rerum. Quicquid ante actus futuritionem non est magis volitio, quam nolitio.

nec efficax magis respectu mundi creandi quam non creandi: nisi ergo aliquid aliud ponatur antecedens, præter voluntatem Dei necessariam, res nunquam erunt futurae.

Dices secundò: sicut hic paries, posito altero pariete, jam est illi similis, cum antea non esset similis, ita posito effectu, jam potest Deus transire de non volente liberè ad liberè volentem. Contrà primò: ut enim unus paries sit similis alteri, nihil aliud requiritur, quam ut uterque existat disparatè, nullaque inter eos est necessaria subordinatio. Secus res se habet in actu libero: cum enim res omnes sint effectus Dei liberè decernentis eas producere, volitio eius libera est, aliquid illarum futuritionem naturâ antecedens, utpote earum causa, & à qua habent, quòd sint futurae.

VIII. Relatio prædicamentalis consistens in complexo non explicat quomodo voluntas Dei necessaria sit causa futuritionis rerum.

Tandem in hac sententiâ inquiri circa scientiam Dei liberam (eadem enim est de scientiâ & volitione difficultas) quid in Deo ponant hi auctores, quod in eo non posterunt Ethnici illi, Cicero exempli gratiâ & alii negantes Deum habere scientiam liberam, seu futurorum contingentium, & hoc nomine à Patribus reprehenduntur: admittebant enim ipsi res in tempore contingenter produci, id enim varius mundi cursus, perpetuaque rerum vicissitudo aperte demonstrabat: admittebant etiam in Deo scientiam necessariam, sed hoc, & nihil aliud in Deo statuit hæc sententiâ, ergo in re nihil amplius in Deo ponunt, qui hanc sententiâ sequuntur, quam ponebant illi, qui tamen à Patribus non censentur ponere fati in Deo ad scientiam liberam, seu obiectorum contingentium, & ad terminationem illam ad res futuras, ergo Patres aliquam aliam in Deo terminationem ad hæc requirunt, per quam denominetur cognoscens futura.

IX. Ostenditur scientiam liberam Dei non posse esse quid partim et extrinsecum.

Hi Auctores ipsa negare in Deo videntur scientiam liberam.

Quartò impugnat sententiâ volitionem Dei liberam statuens partialiter in aliquo extrinsecis: multæ namque sunt volitiones divinae, in quibus non videtur assignari posse diversitas ex parte obiecti. Et (ut omittam actus in primâ hujus sententiâ impugnatione positos) in primis actus condonandi peccatum extrinsecè, nullam in rebus creatis mutationem involvit. Dicunt aliqui involvere revelationem, vel ipsi cui condonatur peccatum, vel alteri factam. Sed contrà: aliud est condonatio peccati, aliud illius revelatio, ut supra dixi in simili. Deinde, revelat Deus se condonare peccatum, ergo condonatio illa est obiectum hujus revelationis, ergo revelatio non est condonatio, nec enim habet se pro obiecto. Videatur sectio quarta, num. 6. 7. & 8. Ubi plura in hanc rem ex aliâ occasione sunt dicta.

X. In variis Dei volitionibus assignari nequit diversitas ex parte obiecti.

Volunt alii hunc actum dicere remissionem pœnæ. Sed contrà: aliud quippe est remittere pœnam, seu nolle punire, aliud condonare peccatum: Deus enim de facto non vult punire demones, & animas damnatorum ob peccata in inferno commissa, & tamen non propterea iis peccata illa remittit, ut Theologi omnes affirmant. Ulterius, sicut potest Deus condonare pœnam, seu nolle punire, & non condonare peccatum, ita econtrariò non apparet, cur condonare nequeat peccatum, non remissâ pœnâ.

XI. Actus condonationis peccati non consistit in remissione pœnæ.

Quæ magis adhuc declarantur in peccato veniali, Deus quippe sæpius in hac vitâ remittere videtur peccatum veniale, nullâ parte pœnæ remissâ. Quod clariùs multò de iis peccatis venialibus constat, cum quibus iusti decedunt, & in sequente tantum vitâ tolluntur; ergo etiam in peccato

XII. Peccatum veniale in hac vitâ sæpius remittitur, pœnâ illius non remissâ.

Anima in purgatorio purgatur, remissa culpa.

XIII. Argumentū de relaxatione voti & juramenti.

peccato mortali remitti possit culpa, & tamen poena nullā ex parte remitti: non quod tunc maneat illa macula, seu reatus intrinsecus ad poenam, sed iustissime vult eum Deus punire ob culpam & reatum, non qui est, sed qui fuit. Unde Scriptura & Patres docent animas in Purgatorio & in inferno puniri propriè ob peccata, licet animabus in purgatorio peccata omnia primo instante separationis à corpore sint remissa: animabus autem damnatorum multa peccata mortalia in hac vitā sepe sunt remissa, quorum nihilominus postea poenam luunt in inferno, licet pars poenae fuerit cum culpā remissa.

Idem est de relaxatione voti, juramenti &c. item de exhibitione concursus indifferentis, & similibus, quæ in hac sententiā de actū Dei libero constituto partim per aliquid extrinsecum, vel non omnino, vel non nisi difficillimè intelliguntur. Alia multa contrā hanc sententiam afferri possent argumenta, & à quibusdam sine fine congeruntur, sed hæc ad eam refellendam abundè sufficiunt.

SECTIO SEPTIMA.

Vera opinio de actū libero Dei.

I. Difficultas hic reperitur, in quo mens acquiescat.

II. Habenda præ oculis verba quædam S. Anselmi.

Divina natura ob suā excellentiam est ab omni lege creaturarū libera.

III. Probabilis est actum liberum esse Deo adæquate intrinsecum.

IV. Declaratur sententia statuens actum liberum Deo intrinsecum.

Voluntas divina in essendo necessaria, in denominando libera.

EX hæcenus dictis constat, quàm difficile sit aliquid hac in re invenire, in quo mens acquiescat, imò quàm lubrica sint omnia, nihilque in quo firmiter quis figere pedem queat.

Prius ergo quàm ultimam sententiam proponam (quæ licet difficultate etiam non careat, hanc tamen si quis cum aliqua probabilitate explicuerit, reliqua redduntur captu non ita difficilia) notanda quædam S. Anselmi verba lib. de Incarnatione c. 6. Ubi de mysterio Trinitatis, huic in difficultate affini loquens, sic habet: *Si negat tria dici de uno posse, sicut nos in his tribus Personis, & uno Deo fatemur, quoniam hoc in aliis rebus non videt, neque in Deo intelligere valeat, sistineat paulisper aliquid, quod ejus intellectus penetrare non possit, in Deo esse: nec comparet naturam, que super omnia est libera ab omni lege & loci, & temporis, & compositionis, rebus aliis, & credat aliquid in eā esse, quod in aliis esse nequeat.* Hac ille: quæ eò adduxi, ne quis illam in hac difficultate enodandā claritatem expectet, quæ in aliis sperari posset.

Mihi itaque probabilis videtur actum Dei liberum esse quid ei adæquate intrinsecum: ita Suarez Disp. 30. metaph. sect. 9 & 1. p. lib. 1. de essentiā Prædestinationis, cap. 15. & alibi sepe: Albertinus in sexto principio, corollario secundo: Tannerus 1. p. d. 2. q. 10. dub. 4. & ex recentioribus non pauci: videturque esse mens Doctoris subtilis; unde Smisingus hanc sententiam tanquam à Scoto traditam defendit.

Asserit itaque hæc sententia, ipsam indivisibilem & simplicissimam Dei entitatem, ratione infinitæ perfectionis quam habet, posse per se immediate, nullo alio superaddito præstare, quicquid intellectus noster & voluntas præstant per actus realiter distinctos, seclusis imperfectionibus multiplicatis, distinctionis, mutationis, &c. hæc siquidem non procedunt ex conceptu libertatis ut sic, sed ex limitatione potentie creatæ. Voluntas quippe seu volitio divina, ob infinitam illam perfectionem quam habet, licet omnino necessaria in essendo, est tamen libera in anando,

seu denominando. Unde eadem indivisibilis manens potest per eminentialem quandam extensionem, vel virtuaalem determinationem liberè se ad hoc objectum flectere, licet eadem omnino persistens potuisset non ad hoc, sed ad aliud se liberè determinare: eo fere modo, ac si albedo per se & sine ullo superaddito esset indifferens ad informandum, vel non informandum parietem. Hoc autem reperitur in volitione divinā, utpote quæ infinita, non in genere tantum entis est, sed volitionis.

Fundamentum autem cur hoc de divinā voluntate affirmem, est primò, quòd maximam arguat perfectionem, sitque modus volendi Deo dignissimus, nec ulli, nisi naturæ infinite perfectionis communicabilis. Deinde, salvat propriam rationem actus vitalis, non minus autem perfectè vitalis esse debet actus liber volitionis divinæ, quàm noster. Cum ergo sit vitalis in actū secundo, id per quod constituitur talis, esse debet aliquid intrinsecum.

Tertiò hoc idem ostenditur: res quippe omnes, ut suprā diximus, sunt futuræ dependenter à voluntate Dei liberā, qua tali; sicque antecederet ad illarum futuritionem dari debet actus liber, seu volitio libera constituta. Sicut in creatis, quia volitio est causa motus manus aut pedis, necessariò esse debet prior motu, & nullo modo potest per eum constitui: antecedens, quòd scilicet res omnes sint futuræ dependenter à volitione liberā Dei, præter dictā sectione præcedente, probatur: Scriptura quippe & Patres ita clarè affirmant voluntatem lib. ram Dei esse causam rerum omnium, ut sine manifestā vi iis illatā negari non possit: sic Psal. 113. v. 3. de Deo ait Propheta: *Omnia quæcumque voluit, fecit.* Apostolus etiam ad Ephesios 1. v. 12. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Item Joannis 3. v. 17. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Deinde Sap. 11. v. 27. *Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses.* Quæ & alia in Scripturis passim reperta, clarè ostendunt, volitionem Dei non constitui per res externas, sed eas tanquam causam antecedere.

Nihil etiam apud Patres frequentius, quàm Deum velle, intendere, desiderare multa, eaque ex hac Dei intentione, desiderio & affectu procedere. Hoc modo, ut plurimum omitam, loquitur S. Anselmus: & S. Chrysostomus Homil. 1. in Epist. ad Ephesios hac ratione exponit verba illa Apostoli 1. ad Tim. 2. *Deus vult omnes homines salvos fieri:* ergo juxta Patres, res ipsa futura non ingreditur volitionem liberam Dei, sed hæc ejus futuritionem tanquam illius causa antecedit. Quare S. Thomas hic, q. 19. a. 4. ad 4. ait voluntatem Dei esse causam rerum, *ut est imperans,* ut talis autem constitui nequit per aliquid extrinsecum: & addit, ita voluntatem Dei esse causam futuritionis rerum, *sicut scientia est causa earum ut dirigens,* quod autem ad alieujus effectiōnem dirigit, illud antecedit necesse est.

Quartò hæc sententia probatur ex aliarum impugnatione, præsertim quartæ, quæ nullo modo pro dignitate salvæ Dei in volendo libertatem, multoquæ minùs explicat quo pacto sit antecederet ad rem quam causat: & licet, cum effectus vel actio sit indifferens ad existendum & non existendum, utcumque salverur qua ratione Deus liberè agat extrinsecè, non tamen qua ratione liberè velit; actus quippe liber voluntatis, quoad ultimum quod dicit, esse debet quid vitale & intrinsecum.

Volitio divina, non in genere entis tantum est infinita, sed volitionis.

V. Summam arguit in divinā voluntate perfectionem, quæ liberam adæquat ei intrinsecum.

VI. Cùm volitio libera sit causa rerum, esse debet illarum causa.

Ostenditur voluntatem Dei liberam esse causam rerum.

VII. Debet voluntatem liberam Dei esse causam rerum.

S. Thomas Patribus hac in re subscribit.

VIII. Impugnatio aliarum opinionum probat hæc esse amplectendam.

Aliud est Deum liberè agere extrinsecè, sed aliud liberè velle intrinsecum.

Intrinsecum, tum quia actus ejus necessarius est adaequatè intrinsecum, tum etiam quia libertas in nobis est quid adaequatè semper intrinsecum: si ergo actus liber Dei sit partim quid extrinsecum, minus perfectò modo constituetur, quàm noster.

IX.
Ideo est mī-
dus quia
Deus illum
liberè vult,
non econtrà.

Propositio
illa non est
formalis,
sed causalis.

Differentia
inter has
duas propo-
sitiones: Pe-
trus peccat
quia vult,
& Petrus
laborat quia
vult.

X.
Hac senten-
tia est reli-
quas proba-
bilior, &
Deo dignior.

Quintò, juxta S. Augustinum contra Manichæos libro primò de Genesi, cap. 2. hæc causalis est vera, *ideo est mundus, quia Deus illum liberè vult*, non econtrà, quia est mundus, Deus liberè eum vult; quod tamen sequitur in contrarià sententià: Unde Vasquez fatetur hunc nodum esse insolubilem, & committi circulum vitiosum. Alii cum Herice citato, num. 101. utrumque aiunt esse verum, non tamen facere sensum causalem, sed formalem: sicut dicitur *ideo Petrum peccare quia vult*. Sed contrà: peccatum enim est quid intrinsecum, ipseque adeo actus voluntatis, sicque nil mirum si hæc propositio sit formalis: at si diceretur, *Petrus laborat quia vult*, nullus censeret esse propositionem formalem, sed causalem; neque enim vult formaliter per laborem externum, sed volitio est laboris illius causa. Idem ergo est de volitione Dei, utpote quæ secundùm Scripturam & Patres est causa rerum, ut vidimus. Deinde, si idem in Deo sit formaliter, operari & velle, sicut operatur, ita & vellet formaliter per aliquid extrinsecum, & consequenter non immanenter, nec vitaliter, sicut nec dum creaturas ad extra producit, operatur immanenter & vitaliter.

Hæc sanè reddunt hanc sententiam probabilem, imò reliquis, ut existimo, multò probabilior, & maximè ad Dei commendationem facit, ejusque perfectionem & excellentiam extollit: de qua rectè P. Tannerus hic, Disp. 2. q. 10. dub. 4. num. 21. Res quidem, inquit, mysterio plena est, sed digna majestate & celsitudine divinæ essentia.

SECTIO OCTAVA.

Argumenta contententia actum liberum non esse Deo adaequatè intrinsecum.

I.
Obj. Deus, mundum quem amat, potuisset odisse.

Deus in essendo, & operando infinite perfectus.

II.
Obj. secundò, natura potentia libera est, ut possit operari & non operari.

In quibus ad volentiam necessaria sit actio physica.

OBJECIES primò: Deus, qui jam amat, & vult hunc mundum, potuisset eum non amare, sed odisse, non ergo eum amat purè per suam entitatem intrinsecam, hæc quippe semper eadem est, & immutata. Respondetur negando consequentiam: voluntas quippe Dei, ratione infinite perfectionis, potest per suam entitatem indivisibilem solam, quod voluntas creata per diversos actus, realiter distinctos, utpote quorum, ob limitationem, eget adminiculo: Deus autem per se intrinsecè & adaequatè, ut in essendo, ita & in operando est infinite perfectus.

Objicies secundò: potentia libera est, quæ potest omnibus requisitis, potest operari & non operari, ergo si Deus nunc amat, cum potuerit non amare, actum aliquem habeat necesse est, quem antea non habuit, vel saltem quo pro priori natura carere potuisset. Respondetur vel esse sermonem de operatione physica, vel intentionali, seu grammaticali, ut aiunt: si de primà loquamur, non est de essentia potentia libera ut sic operari physice quando amat aliquid, aut odit, sed hoc potentia tantum libera creata competit, ob limitationem & indigentiam. Et hoc eodem

R. P. Compromi Theol. Scholast. Tom. I.

modo urget in volitione necessaria, hæc enim in creatis est semper actio physica, realiter distincta, non tamen in Deo, ut est manifestum.

Si verò sermo sit de operatione intentionali, hæc quidem tam in Deo est, quàm in creaturis, alio tamen & alio modo; in creaturis siquidem est qualitas, in Deo substantia; in creaturis quid ab iis realiter distinctum, in Deo nihil præter ipsam ejus simplicissimam entitatem; in creaturis finita & limitata, ita ut pro variis objectis varie dentur cogitationes seu actiones intentionales sibi invicem, prout objecta occurrunt, succedentes, in Deo autem una tantum est, eaque æterna, & in essendo necessaria.

Hæc tamen Dei operatio ob suam illimitatam perfectionem, per quam æquivaleret, imò infinities superat omnem istiusmodi operationem creatam, est volitio omnium rerum, sed modo longè altiori hoc præstat, singula enim hæc objecta vult & attingit cum eminente quadam potestate non attingendi: sicque esto necessaria sit in essendo, libera nihilominus est in denominando, & ita se extendit ad hoc objectum, ut potuerit eadem manens non se ad illud extendere. Hoc autem verum habet, siue volitio divina sit, etiam ratione nostrâ indivisibilis, siue in eâ sunt diversæ rationes, seu conceptibilitates, & principia formalia, quorum singula objectis singulis, vel etiam diversis modis tendendi in objecta creata seu secundaria respondeant, ut vult P. Herice hic, Tract. secundo, Disp. 17. cap. 2. num. 19. Unde, inquit, quando Deus vult hoc objectum, Petrum exempli gratiâ, extendit se, formaliter loquendo, sola volitio, seu principium formale, quod correspondet Petro, & sic de aliis. Licet in hoc, quæstio fortè sit de nomine.

Objicies tertio: Entitas Dei est necessaria in essendo, ergo & in denominando; denominatio enim, seu effectus formalis alicujus formæ, nihil aliud est, quàm forma in subjecto apto, vel quasi subjecto. Respondetur negando consequentiam: ad probationem distinguo antecedens: effectus formalis formæ omnino necessaria nihil aliud est quàm forma in subjecto apto; concedo antecedens: effectus formæ, quæ est in operando seu denominando libera; nego antecedens. Verum est quidem in creatis nihil reperiri hujusmodi, est enim nimia perfectio, & creatura non concedenda, sed illius naturæ proprium est, quæ, ut Sectione præcedente num. 2. vidimus ex S. Anselmo, *super omnia libera est ab omni lege*: & ut dicebat S. Augustinus Sectione 1. num. nono citatus, singularis est, & sine exemplo. Esse ergo, & denominare sunt hic realiter idem, virtualiter diversa.

Unde in hac etiam naturâ fallunt alia principia, quæ Philosophis, sese intra rerum merè naturalium terminos continentibus, visa sunt naturæ lumine evidentiâ: ut, *idem manens idem, semper est aptum facere idem*: magis enim evidens est, Deum res liberè velle sine mutatione, quàm hoc principium esse verum: Quare in divinis evidens videtur non tenere, sed in iis tantum naturis, quæ non sunt virtualiter infinite, qualis est natura divina, cui nulli limites sunt præscripti, sed per se omnia potest, quæ intellectus & voluntatis creatæ faciunt per actus distinctos: quod est Deum continere perfectiones rerum creatarum, seclusis imperfectionibus. Quæ magis constabunt ex dicendis numeris sequentibus.

III.
Diversitas
inter opera-
tionem inten-
tionalem
in Deo, &
in creaturis.

IV.
Eadem in-
divisibilitas
Dei volitio,
ad res omnes
eminenti-
simo modo
extenditur.

Conceptibi-
litates, seu
principia
formalia
diversa in
voluntate
divinâ.

V.
Ex eo quòd
entitas Dei
sit neces-
saria in essen-
do, non se-
quitur esse
necessariam
in denomi-
nando.

Multa in
Deo reperit-
tur, creatu-
ris non con-
cedenda.

VI.
Idem ma-
nens idem,
semper est
aptum face-
re idem:
quomodo
intelligen-
dum.

Divina na-
tura nulli-
mites suis
præscripti.

VII.
Explicatur
axioma il-
lud: Nihil
transire po-
test de con-
tradictorio
ad contra-
dictorium
sine medio.

Idem est de illo alio principio: Nihil transire potest de contradictorio ad contradictorium sine medio, seu mutatione reali: hoc enim axioma verum est in rebus tantum creatis, utpote limitatis ac finitis, non in naturâ infinitâ, & virtualiter multiplici; hæc enim ob illimitatam perfectionem potest per suam entitatem indivisibilem, quod naturæ creatæ per mutationem realem faciunt, & actus diversos: & hoc nobis solo fidei lumine innotescit. Unde Aristoteles, ex cujus doctrinâ, hæc & similia principia sunt desumpta, quia de Deo ad mensuram & modulum rerum creaturarum philosophari volebat, turpiter circa ejus libertatem lapsus est, dicendo Deum operari ex necessitate naturæ.

VIII.
Non minus
ob mysteriū
actus liberi
Dei negari
potest prin-
cipium ali-
quod natu-
rale, quàm
ob mysteriū
Trinitatis.

Cùm ergo plurimi ex Theologis, & inter alios Herice, Zunega, Tannerus, Hurtado, & Suarez lib. 1. de Trin. cap. II. num. 20. affirmant principium illud, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, solummodo tenere in rebus finitis, non in naturâ divinâ, ratione infinitæ ejus perfectionis, virtualitatis, & eminentiæ: quidni, cogente similiter fide, principia etiam quædam naturalia negare fas erit, cùm juxta Theologos communiter par esse censetur in utroque mysterio difficultas: quidni, inquam, quis hoc præstet, maximè cùm Vasquez, ut vidimus, ut suam opinionem defendat, de libertate Dei constituendâ per aliquid extrinsecum, fateatur admittendum esse circulum vitiosum, quod tamen omnes summum censent inconueniens. Imò actum vitalem & liberum constitui per aliquid extrinsecum, non minus mirum videtur, quàm vel explicari, vel negari unum aliquid ex principiis supra positis.]

IX.
Entitas di-
vina per se
adequatè
est & amor
& odium.

Entitas ergo divina jam est quicquid unquam fuit, aut esse potuit: Unde est entitativè amor & odium omnis objecti, respectu cujus esse potuit aut amor aut odium. Licet autem non potuerit non esse entitativè tum amor tum odium, potuit tamen non esse denominativè: & hoc est quod dicunt alii, potuisse non esse in ratione denominationis, non in ratione entitatis. Quare manere potest entitas, quæ est denominatio, & nihilominus non manere sub ratione denominationis, seu non denominare. Siquis autem quærat, quid superaddat denominare, præter essentiam Dei, seu entitatem illius denominationis: respondeo nihil superaddere, sed esse indivisibilem, & simplicissimam entitatem Dei realiter, virtualiter tamen multiplicem: quare idem hic est realiter, esse & denominare, virtualiter tamen diversum: & in hoc situm esse mysterium actus hujus liberi, quod scilicet possit Deus ratione infinitæ suæ perfectionis, per quam res omnes creatas, earumque virtutem superat, terminari, seu virtualiter se extendere ad volendum, exempli gratiâ, creare Petrum per formalitatem respicientem Petrum, ut cùm P. Herice loquuntur multi, & transire ab uno ad oppositum, sine ullâ mutatione: & hoc ostendit voluntatem Dei esse infinitam non in essendo tantum, sed terminando: estque virtualiter multiplex per-

Voluntas di-
vina est in-
finita, non
in essendo
tantum, sed
terminando.

fectissimo modo, quique nulli rei creatæ queat competere, in quo summa Dei eminentia consistit.

Dices: ergo eodem modo quævis in Deo admitti possunt contradictoria. Nego consequentiam: nec enim sequitur, unum aut alterum, cogente fide, agnoscere in Deo debemus mysterium; ergo possumus animi gratiâ quævis in eo fingere pro libito, sicut nec ex eo, quod relationes in divinis distinguantur inter se realiter, possumus id inferre de aliis attributis. Si nihilominus fides id assereret, aut alia etiam de Deo revelaret, quæ in eo fortè sunt, non minus difficilia quàm Trinitas & actus liber (quidni enim, sicut mysterium Trinitatis latuit per multos annos ignotum, ita & latere alia possunt, vel quæ, vel magis fortasse difficilia) varias inirent vias Theologi ea explicandi ac defendendi, quas jam putant planè impossibiles.

Dux aliarum solutiones adhiberi à nonnullis solent, quas tamen puto in re eodem cùm hac nostrâ recidere. Primum ergo aliquid, dum dicitur volitionem, quâ Deus vult mundum, potuisse non esse, respondent potuisse non esse secundum quid, non tamen simpliciter: non esse autem secundum quid, idem esse aiunt, ac potuisse non esse quoad denominationem, seu potuisse non denominare. Et hoc, inquit, est potuisse non esse, etiam realiter secundum quid: potuisse autem non esse realiter absolute & simpliciter, est, inquit, potuisse non esse quoad ipsam entitatem realem: hoc autem, & merito affirmant derogare summæ Dei perfectioni, non enim esset ens absolute necessarium, nec satis salvaretur ejus simplicitas.

Alii secundò virtutem quandam in Deo ponunt contingentiam, & in hac rationem actus liberi constituunt. Tandem tamen in nostram sententiam incidunt, & contingentiam illam, in denominando tantum esse aiunt, non in essendo, ne incurrant in sententiam Cajetani.

Hic tandem adverto facilius defendi scientiam liberam in Deo, quàm liberam ejus volitionem: ad illam enim semper invenimus extrinsecum aliquid, ad quod sequatur. Licet ergo hic etiam sit difficultas, non tamen tanta ac in voluntate, cùm in hac circa eadem planè objecta diversissima esse possint volitiones, ut supra ostensum est Sect. 4. num. 2. 3. 4. & 5. & Sect. 6. num. 10. & sequentibus.

Hæc sunt, quæ in spinosissimâ hac difficultate de actu libero Dei dicenda habui, eaque discendi potius quàm docendi studio proposui, paratus, siquis probabilioris nodi hujus dissolvendi viam ostenderit, his relictis, in ejus migrare sententiam, nihilque mihi accidet gratius, quàm hæc omnia refutata cernere, modò inde celeberrimæ huic quæstioni lucis aliquid accrescat. Siquis autem omnes hæc de re sententias rejectas, earumque fundamenta eversa videre cupit, & nihil tandem stabilium, zeique per se obscuræ & abditæ novæ tenebras ofusas, habet quos consulat.

X.
Licet aliqua
in specie
contradictoria
in Deo
admitti possint,
non tamen
quævis
status possit
pro libito.

XI.
Dicitur ab
quis dicitur
liberum, quod
Deus vult
mundum
potuisse non
esse secundum
quid, non simpliciter.

XII.
Quoniam
actus Dei
liberum con-
tingentem
contingentiam.

XIII.
Dicitur quod
difficultas
in explicando
actu libero
Dei, quàm
liberum vo-
litionem.

XIV.
Dicitur quod
se obscuræ
novæ tenebræ
ofusas.